ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 10ης Ιουνίου 1999 *

Στην υπόθεση C-334/97,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Paolo Stancanelli, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον Alberto Dal Ferro, δικηγόρο Vicenza, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

ενάγουσα,

κατά

Comune di Montorio al Vomano, εκπροσωπούμενου από τον κατά νόμο εκπρόσωπό του, παριστάμενο διά του Paolo Scarpantoni, δικηγόρου Teramo,

εναγομένου,

που έχει ως αντικείμενο αγωγή που ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 181 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 238 ΕΚ) με την οποία ζητείται, αφενός, η απόδοση των ποσών που προκατέβαλε η Επιτροπή στον εναγόμενο στα πλαίσια δύο συμβάσεων σχετικά με την πραγματοποίηση προγράμματος επιδείξεως στον τομέα της εκμετάλλευσης εναλλακτικών ενεργειακών πηγών και, αφετέρου, να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

της καταβάλει αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida και C. Gulmann (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly

γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Φεβρουαρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Σεπτεμβρίου 1997, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει ρήτρας διαιτησίας που καταρτίστηκε βάσει του άρθρου 181 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 238 ΕΚ), κατά του δήμου του Montorio al Vomano (στο εξής: Montorio), αγωγή που έχει ως αντικείμενο, αφενός, την απόδοση συνολικού ποσού 613 600 000 ιταλικών λιρών (LIT), που προκατέβαλε η Επιτροπή στον Montorio στα πλαίσια δύο συμβάσεων

σχετικά με την πραγματοποίηση και τη θέση σε λειτουργία ενός συνδυασμένου συστήματος αποτελούμενου από μια εγκατάσταση αιολικής ενέργειας και δηζελομηχανής καθώς και από μια υδροηλεκτρική μονάδα, πλέον τόκων ποσού 894 557 399 LIT και των τόκων που γεννήθηκαν από τις 31 Αυγούστου 1997 μέχρις εξοφλήσεως και, αφετέρου, να υποχρεωθεί ο Montorio να καταβάλει στην Επιτροπή, για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη, αποζημίωση ύψους 50 000 000 LIT.

2 Στις 28 Ιουλίου 1986, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, συνήψε με τον Montorio τις συμβάσεις WE/147-85 και HY/149-85 (στο εξής: σύμβαση 147 και σύμβαση 149).

3 Οι δύο αυτές συμβάσεις, που είχαν ως αντικείμενο την κατασκευή και τη θέση σε λειτουργία ενός συνδυασμένου συστήματος, που περιλάμβανε μια εγκατάσταση αιολικής ενέργειας και δηζελομηχανής (σύμβαση 147) καθώς και μια υδροηλεκτρική μονάδα (σύμβαση 149), εντάσσονταν στο πλαίσιο της οικονομικής συνδρομής σε προγράμματα επίδειξης που χορηγείται με απόφαση της Επιτροπής, της 8ης Νοεμβρίου 1985, στον τομέα της εκμετάλλευσης εναλλακτικών ενεργειακών πηγών, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1972/83 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 1983 (ΕΕ L 195, σ. 6).

4 Σύμφωνα με το άρθρο 13 των συμβάσεων 147 και 149, «οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν να υποβάλουν στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κάθε ενδεχόμενη διαφορά σχετικά με το κύρος, την ερμηνεία και την εκτέλεση της παρούσας συμβάσεως».

5 Σύμφωνα με το άρθρο 14 των εν λόγω συμβάσεων, «η παρούσα σύμβαση διέπεται από το ιταλικό δίκαιο».

Η σύμβαση 147

6 Η εγκατάσταση την οποία αφορούσε η σύμβαση προβλεπόταν να επιτρέψει την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ενός προγράμματος κατασκευής τουριστικού κέντρου και οικιστικών μονάδων στο Cusciano (χωρίο του δήμου Montorio).

7 Σύμφωνα με το άρθρο 2 και το παράρτημα Ι, μέρος Α, άρθρο 2.1, της συμβάσεως 147, οι εργασίες εγκαταστάσεως του συστήματος αιολικής ενέργειας και δηζελομηχανής, που άρχισαν στις 8 Απριλίου 1986, έπρεπε να περατωθούν στις 30 Νοεμβρίου 1988.

8 Κατά το άρθρο 4.1 της συμβάσεως 147, ο Montorio αναλάμβανε την τεχνική και χρηματοδοτική ευθύνη των εργασιών στις οποίες αναφερόταν το παράρτημα Ι. Σύμφωνα με το άρθρο 4.3, ο δήμος ανελάμβανε την υποχρέωση να υποβάλλει, εντός τριών μηνών από την υπογραφή της συμβάσεως και στη συνέχεια ανά εξάμηνο, έκθεση όσον αφορά την πρόοδο των εργασιών και κατάσταση των πραγματοποιηθεισών δαπανών. Σύμφωνα με το άρθρο 4.4, ο Montorio έπρεπε να ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή, παρέχοντάς της όλες τις χρήσιμες διευκρινίσεις, σχετικά με όλα τα γεγονότα που θα μπορούσαν να διακυβεύσουν την ορθή εκτέλεση της συμβάσεως. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 4.5.1, ο δήμος ανελάμβανε την υποχρέωση να διαβιβάζει αμελλητί στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που αυτή θα ζητούσε σχετικά με την εκτέλεση του προγράμματος εργασιών. Κατά το άρθρο 4.5.2, ο Montorio ήταν υποχρεωμένος να θέτει στη διάθεση της Επιτροπής τα τεχνικά και χρηματοδοτικά έγγραφα που ήταν αναγκαία για τον έλεγχο της εκτελέσεως του προγράμματος εργασιών.

9 Κατά το άρθρο 8, η σύμβαση «μπορεί να καταγγελθεί αυτοδικαίως από την Επιτροπή σε περίπτωση μη εκπληρώσεως, από τον συμβαλλόμενο, μιας από τις υποχρεώσεις που υπέχει από την παρούσα σύμβαση, ειδικότερα σε περίπτωση μη τηρήσεως των προθεσμιών για την προσκόμιση των εκθέσεων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4.3, κατόπιν οχλήσεως, που κοινοποιείται με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής, και εφόσον δεν ακολουθήσει εκτέλεση της συμβάσεως εντός προθεσμίας ενός μηνός (...). Σε τέτοια περίπτωση, ο συμβαλλόμενος οφείλει να αποδώσει αμέσως στην Επιτροπή τα καταβληθέντα ως οικονομική συνδρομή ποσά, πλέον τόκων που τρέχουν από την ημέρα λήψεως της συνδρομής αυτής. Το επιτόκιο είναι εκείνο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων που ισχύει κατά την ημερομηνία της αποφάσεως της Επιτροπής περί της χορηγήσεως της οικονομικής συνδρομής στο πρόγραμμα.»

10 Στις 20 Αυγούστου 1986, η Επιτροπή κατέβαλε στον Montorio προκαταβολή 246 000 000 LIT.

11 Τον Ιανουάριο και τον Σεπτέμβριο του 1987, η Επιτροπή κάλεσε εγγράφως τον Montorio να συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις προσκομίσεως των εκθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 4.3 της συμβάσεως 147.

12 Με έγγραφο της 3ης Νοεμβρίου 1987, η Επιτροπή δέχθηκε την αίτηση του Montorio περί παρατάσεως μέχρι τις 31 Μαΐου 1989 της προθεσμίας για την περάτωση των εργασιών.

13 Κατά το 1987 και το 1988, η Επιτροπή κατέβαλε σε τρεις δόσεις στον Montorio συνολικό ποσό 209 200 000 LIT.

14 Τον Νοέμβριο του 1988 και τον Μάρτιο του 1989, η Επιτροπή αναγκάστηκε να υπενθυμίσει στον Montorio τις υποχρεώσεις του που απέρρεαν από το άρθρο 4.3 της συμβάσεως 147.

15 Με έγγραφο της 18ης Σεπτεμβρίου 1991, ο Montorio ενημέρωσε την Επιτροπή ότι το τουριστικό και οικιστικό κέντρο του Cusciano δεν θα πραγματοποιούνταν όπως είχε αρχικά προβλεφθεί και ότι, κατά συνέπεια, επιβαλλόταν τροποποίηση του αρχικού προγράμματος η οποία συνίστατο στην εγκατάσταση μιας ανεμογεννήτριας συνδεδεμένης με το ηλεκτρικό δίκτυο, της οποίας η ενέργεια θα διανεμόταν στο σύνολο του δήμου. Ο Montorio προέβλεπε ότι οι εργασίες θα περατώνονταν στις 31 Δεκεμβρίου 1992 και διαβεβαίωνε ότι θα καλυπτόταν η χρηματοδότηση του προγράμματος που δεν εξασφάλιζε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

16 Με έγγραφο της 20ής Δεκεμβρίου 1991, η Επιτροπή αξίωσε αντίγραφο της αποφάσεως που έλαβαν οι αρμόδιες αρχές του δήμου σχετικά με την ανάληψη της

υποχρεώσεως χρηματοδοτήσεως του τροποποιημένου προγράμματος και αντίγραφο της αδείας συνδέσεως της ανεμογεννήτριας με το ηλεκτρικό δίκτυο. Ο Montorio απάντησε στις 8 Ιανουαρίου 1992.

17 Μετά από έλεγχο των εγκαταστάσεων τον Μάρτιο του 1992, η Επιτροπή ζήτησε από τον Montorio, με έγγραφο της 25ης Αυγούστου 1992, να της προσκομίσει ιδίως τα ακόλουθα έγγραφα:

— την έγγραφη συμφωνία της περιφέρειας Abruzzi, εμφαίνουσα το ποσό της συνδρομής της στο νέο πρόγραμμα και την ημερομηνία καταβολής της συνδρομής αυτής·

— ανάλυση της χρηματοδοτήσεως του συνολικού κόστους του προγράμματος· και

— ένα νέο πρόγραμμα των εργασιών εμφαίνον τον τρόπο εκτελέσεως του προγράμματος.

Η Επιτροπή διευκρίνιζε ότι, αν τα έγγραφα αυτά δεν της διαβιβάζονταν μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1992, θα έθετε σε εφαρμογή το άρθρο 8 της συμβάσεως 147.

18 Στις 13 Οκτωβρίου 1992, ο Montorio απάντησε ζητώντας στην πραγματικότητα νέα παράταση. Με δύο έγγραφα της 29ης Οκτωβρίου 1992 απευθυνόμενα στην Επιτροπή, προέβαλε ότι οι καθυστερήσεις στην εκτέλεση των εργασιών πολιτικού μηχανικού σχετικά με το πρόγραμμα που αποτελούσε το αντικείμενο της συμβάσεως οφείλονταν «στη γραφειοκρατική βραδύτητα των οργανισμών που ήταν αρμόδιοι για την έκδοση των περιβαλλοντολογικών αδειών» και την πληροφόρησε ότι οι αρχές της περιφέρειας Abruzzi δεν είχαν ακόμη λάβει την απόφαση για τη χορήγηση της δεύτερης δόσεως της χρηματοδοτήσεως που προβλέπονταν από το διάταγμα 1550 της 4ης Δεκεμβρίου 1986 της εν λόγω περιφέρειας. Σε ένα από τα έγγραφα αυτά

διευκρινιζόταν ότι ήταν συνημμένο το νέο πρόγραμμα των εργασιών, από το οποίο προέκυπτε η εξέλιξή τους.

19 Στις 30 Νοεμβρίου 1992, η Επιτροπή προέβη στην καταγγελία της συμβάσεως για τον λόγο ότι τα στοιχεία που ζήτησε με το έγγραφο της 25ης Αυγούστου 1992 δεν της είχαν διαβιβασθεί. Μετά την καταγγελία αυτή, η Επιτροπή ζήτησε στις 19 Δεκεμβρίου 1995 και στις 24 Ιανουαρίου 1996 την απόδοση των καταβληθέντων ποσών. Ο Montorio δεν προέβη στην απόδοση κανενός ποσού.

Η σύμβαση 149

20 Δυνάμει του άρθρου 2 και του παραρτήματος I, μέρος Α, άρθρο 2.2, της συμβάσεως 149, οι εργασίες που αποτελούσαν αντικείμενό της, οι οποίες αφορούσαν την κατασκευή υδροηλεκτρικής μονάδας 300 kW, έπρεπε να περατωθούν το αργότερο τον Μάιο του 1988.

21 Σύμφωνα με το άρθρο 4.2.1 και με το παράρτημα I, μέρος Α, άρθρο 3, της συμβάσεως 149, ο Montorio ανέθεσε στην εταιρία Tecno Srl (στο εξής: Tecno) την κατασκευή αυτής της υδροηλεκτρικής μονάδας.

22 Σύμφωνα με το άρθρο 4.3.1 της συμβάσεως 149, ο Montorio είχε την υποχρέωση να ενημερώσει την Επιτροπή σε περίπτωση αδυναμίας ενάρξεως των εργασιών και να της προτείνει νέα ημερομηνία. Επιπλέον, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημερομηνία υπογραφής της συμβάσεως, ο Montorio έπρεπε να προσκομίσει ενδιάμεση έκθεση σχετικά με την πρόοδο του προγράμματος, συνοδευόμενη από κατάσταση των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο αυτή.

23 Τα άρθρα 4.1 και 8 της συμβάσεως 149 έχουν την ίδια διατύπωση με τα άρθρα 4.1 και 8 της συμβάσεως 147.

24 Στις 8 Αυγούστου 1986, η Επιτροπή κατέβαλε στον Montorio προκαταβολή 158 400 000 LIT.

25 Στις 27 Ιανουαρίου 1987, η Επιτροπή κάλεσε τον Montorio να τηρήσει τις υποχρεώσεις του εκ του άρθρου 4.3.1 της συμβάσεως 149, λόγω του ότι αυτός δεν είχε προσκομίσει την πρώτη ενδιάμεση έκθεση επί της προόδου των εργασιών ούτε την κατάσταση των δαπανών εντός της προθεσμίας που τάσσει το εν λόγω άρθρο. Στις 3 Ιουλίου 1987, η Επιτροπή απηύθυνε με παρόμοια κοινοποίηση νέα υπόμνηση στον Montorio.

26 Στις 8 Ιανουαρίου 1988, η Επιτροπή ζήτησε από τον δήμο να τηρήσει τις υποχρεώσεις του και διευκρίνισε ότι, σε περίπτωση μη συμμορφώσεως, θα μπορούσε να προβεί αυτοδικαίως στην καταγγελία της συμβάσεως σύμφωνα με το άρθρο 8.

27 Επειδή ο Montorio δεν απάντησε σε αυτές τις προσκλήσεις και υπομνήσεις, η Επιτροπή του απηύθυνε, στις 16 Μαρτίου 1988, έγγραφο που περιείχε καταγγελία της συμβάσεως καθώς και αίτημα αποδόσεως της οικονομικής συνδρομής των 158 400 000 LIT που είχε λάβει, πλέον τόκων. Ο Montorio δεν απέδωσε τα αιτούμενα ποσά.

Επί της καταγγελίας των συμβάσεων

Η σύμβαση 147

28 Η Επιτροπή προβάλλει ιδίως ότι, αφού επανειλημμένα χορήγησε στον Montorio παράταση της προθεσμίας εκτελέσεως των συμβατικών του υποχρεώσεων, με έγγραφο της 25ης Αυγούστου 1992 τον όχλησε να της διαβιβάσει, το αργότερο μέχρι τις 30 του επομένου Σεπτεμβρίου, ορισμένα έγγραφα, ιδίως τα αναφερόμενα στη σκέψη 17 της παρούσας αποφάσεως. Η Επιτροπή αξίωσε τη διαβίβαση των εγγράφων αυτών σύμφωνα με τα άρθρα 4.4, 4.5.1 και 4.5.2 της συμβάσεως. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, επειδή ο Montorio δεν της διαβίβασε τα έγγραφα αυτά, του κοινοποίησε με έγγραφο της 30ής Νοεμβρίου 1992 την καταγγελία της συμβάσεως 147 κατ' εφαρμογή του άρθρου 8.

29 Ο Montorio προβάλλει ένσταση απαραδέκτου της αιτήσεως περί λύσεως της συμβάσεως, βάσει του άρθρου 1453 του ιταλικού Αστικού Κώδικα, υποστηρίζοντας κατ' αρχάς ότι η Επιτροπή όφειλε να οχλήσει τη δημοτική διοίκηση να κατασκευάσει τις εν λόγω εγκαταστάσεις και να τάξει προς τούτο προθεσμία της οποίας η εκπνοή θα συνεπήγετο τη λύση της συμβάσεως. Υποστηρίζει στη συνέχεια ότι δικαιολογημένα πίστευσε ότι η Επιτροπή ήταν διατεθειμένη να αναμείνει την έκβαση της δικαστικής διαδικασίας που ο δήμος είχε κινήσει κατά της Tecno καθώς και τη νέα απόφαση της περιφέρειας Abruzzi σχετικά με τη χρηματοδότηση των εργασιών, λόγω του ότι είχε παρέλθει σχεδόν μια δεκαετία πριν η Επιτροπή προβεί στις κατάλληλες ενέργειες προς κύρωση της μη τηρήσεως της εν λόγω προθεσμίας περατώσεως των εργασιών.

30 Ο Montorio υποστηρίζει τέλος ότι η ρήτρα περί καταγγελίας που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8 της συμβάσεως δεν μπορεί να εφαρμοσθεί για τους ακόλουθους λόγους:

— η έγγραφη όχληση δεν απεστάλη με συστημένη επιστολή με αποδεικτικό παραλαβής·

— η Επιτροπή συνέχισε να ζητεί τις εκθέσεις ακόμη και μετά την εκπνοή της προθεσμίας, έτσι ώστε η συμπεριφορά της ισοδυναμεί με παραίτηση από τη ρήτρα περί καταγγελίας·

— ο δήμος διαβίβασε τα ζητηθέντα έγγραφα στις 29 Οκτωβρίου 1992, εκπληρώνοντας έτσι τη συμβατική του υποχρέωση.

31 Όσον αφορά την ένσταση απαραδέκτου, πρέπει να τονισθεί ότι, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει ο Montorio, η αγωγή της Επιτροπής δεν αποτελεί αίτηση δικαστικής λύσεως της συμβάσεως λόγω μη εκτελέσεως, βάσει του άρθρου 1453 του ιταλικού Αστικού Κώδικα, αλλά αίτηση με την οποία ζητείται να διαπιστωθεί ότι η λύση της συμβάσεως επήλθε αυτοδικαίως κατ' εφαρμογή της προβλεπόμενης στο άρθρο 8 ρήτρας περί καταγγελίας, που διέπεται από το γενικό σύστημα του άρθρου 1456 του ιταλικού Αστικού Κώδικα.

32 Εν πάση περιπτώσει, οι δύο λόγοι που επικαλείται ο Montorio προς στήριξη της ένστασης απαραδέκτου είναι αλυσιτελείς. Αφενός, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν όχλησε τον Montorio να εκτελέσει ειδικά τη συμβατική του υποχρέωση να κατασκευάσει τις εν λόγω εγκαταστάσεις και δεν έταξε προς τούτο προθεσμία της οποίας η εκπνοή θα επέφερε τη λύση της συμβάσεως δεν μπορεί καθεαυτό να συνεπάγεται το απαράδεκτο της αγωγής. Διότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 της συμβάσεως 147, η μη εκτέλεση άλλων συμβατικών υποχρεώσεων πέρα από εκείνη που επικαλείται ο Montorio είναι επίσης ικανή να οδηγήσει αυτοδικαίως στην καταγγελία της συμβάσεως. Αφετέρου, όσον αφορά τον λόγο που αντλείται από την υποτιθέμενη προσβολή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του Montorio, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι μια αγωγή μπορεί να κηρυχθεί απαράδεκτη εκ του ότι η άσκησή της προσβάλλει τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του εναγομένου, τα προκύπτοντα από τον φάκελο περιστατικά, όπως εκτίθενται ιδίως στις σκέψεις 17 μέχρι 19 της παρούσας αποφάσεως, αποκλείουν το να δημιούργησε η Επιτροπή στον Montorio δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για το ότι ήταν διατεθειμένη να μην προσφύγει στη δικαιοσύνη πριν από την έκβαση της δικαστικής διαδικασίας λόγω μη εκτελέσεως που κίνησε ο εναγόμενος κατά της Tecno και πριν ληφθεί η νέα απόφαση της περιφέρειας Abruzzi σχετικά με τη χρηματοδότηση των εργασιών.

33 Κατά συνέπεια, η ένσταση απαραδέκτου δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

34 Όσον αφορά τους άλλους ισχυρισμούς του Montorio, πρέπει να τονισθεί, πρώτον, ότι η Επιτροπή, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει ο δήμος, προσκόμισε αντίγραφο του αποδεικτικού παραλαβής της έγγραφης όχλησης της 25ης Αυγούστου 1992. Επιπλέον, ο Montorio απάντησε σ' αυτήν με έγγραφο της 13ης Οκτωβρίου 1992 και συνεπώς δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι δεν την παρέλαβε.

35 Δεύτερον, δεν κατατέθηκε στον φάκελο κανένα αποδεικτικό στοιχείο ικανό να αποδείξει την αλήθεια των ισχυρισμών του Montorio κατά τους οποίους η Επιτροπή συνέχισε να του ζητεί τις εκθέσεις ακόμη και μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την όχληση της 25ης Αυγούστου 1992.

36 Τρίτον, πρέπει να τονισθεί ότι η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν παρέλαβε τα έγγραφα τα οποία μνημονεύονται στη σκέψη 17 της παρούσας αποφάσεως και ότι ο Montorio δεν προσκόμισε την απόδειξη περί του ότι τα διαβίβασε πράγματι στην Επιτροπή.

37 Διαπιστώνεται σχετικά ότι ο Montorio δεν αμφισβήτησε την υποχρέωσή του να προσκομίσει τα έγγραφα αυτά στην Επιτροπή και δεν προέβαλε τη μη δυνατότητα εφαρμογής της ρήτρας περί καταγγελίας που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8 της συμβάσεως 147 σε περίπτωση αθετήσεως αυτής της υποχρεώσεως. Κατά συνέπεια, η υποχρέωση αυτή θεωρήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη ως ουσιώδης συμβατική υποχρέωση της οποίας η μη εκπλήρωση ήταν ικανή να προκαλέσει αυτοδικαίως την καταγγελία της συμβάσεως.

38 Κατά συνέπεια, εφόσον είναι αποδεδειγμένο ότι ο Montorio δεν εκπλήρωσε την εν λόγω υποχρέωση, η καταγγελία στην οποία προέβη αυτοδικαίως η Επιτροπή κατ' εφαρμογή της εν λόγω ρήτρας και η οποία κοινοποιήθηκε στον Montorio με έγγραφο της 30ής Νοεμβρίου 1992 είναι έγκυρη.

Η σύμβαση 149

39 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο Montorio είχε την υποχρέωση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4.3.1 της συμβάσεως 149, να της προσκομίσει, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την υπογραφή της συμβάσεως, ενδιάμεση έκθεση σχετικά με την πρόοδο του προγράμματος εργασιών που περιλαμβάνεται στο παράρτημα I της συμβάσεως, συνοδευόμενη από κατάσταση σχετικά με τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν κατά την ίδια περίοδο. Όμως, παρά τα πολυάριθμα έγγραφα με τα οποία η Επιτροπή ζήτησε από τον Montorio να της προσκομίσει τα στοιχεία αυτά και παρά την έγγραφη όχληση, ο εν λόγω δήμος δεν έδωσε συνέχεια. Η Επιτροπή εκθέτει ότι κοινοποίησε κατά συνέπεια στον Montorio την καταγγελία της συμβάσεως με συστημένη επιστολή της 16ης Μαρτίου 1988.

40 Με το υπόμνημά του ανταπαντήσεως, ο Montorio υποστηρίζει ότι ουδέποτε παρέλαβε αυτή τη συστημένη επιστολή και συνεπώς η καταγγελία της συμβάσεως δεν έγινε το 1988 αλλά μόνον κατά την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής της Επιτροπής.

41 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 22 των προτάσεών του, ο ισχυρισμός αυτός είναι προφανώς απαράδεκτος. Πράγματι, το άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου απαγορεύει την προβολή νέων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης, εκτός αν αυτοί στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία. Δεν φαίνεται όμως ότι αυτό συμβαίνει εν προκειμένω.

42 Κατά τα λοιπά, ο Montorio δεν αμφισβητεί ότι συνέτρεχαν οι όροι για καταγγελία της συμβάσεως. Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει σχετικά ότι η καταγγελία στην οποία αυτοδικαίως προέβη η Επιτροπή κατ' εφαρμογή της ρήτρας που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8 της συμβάσεως 149, σε συνδυασμό με το άρθρο 4.3.1 της συμβάσεως, και η οποία κοινοποιήθηκε στον Montorio με συστημένη επιστολή της 16ης Μαρτίου 1988, είναι έγκυρη.

Επί της αποδόσεως των προκαταβολών

43 Από το άρθρο 8, τρίτο εδάφιο, των συμβάσεων 147 και 149 προκύπτει ότι, σε περίπτωση εφαρμογής της ρήτρας περί καταγγελίας που προβλέπεται στο άρθρο αυτό, ο Montorio φέρει την υποχρέωση να αποδώσει αμέσως στην Επιτροπή τα ποσά τα οποία καταβλήθηκαν ως προκαταβολές. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το συνολικό ποσό των προκαταβολών ανέρχεται σε 613 600 000 LIT.

Επί των τόκων

44 Ο Montorio προβάλλει ένσταση ακυρότητας της ρήτρας που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8, τρίτο εδάφιο, των συμβάσεων 147 και 149, βάσει της οποίας το εφαρμοστέο επιτόκιο είναι εκείνο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων κατά την ημερομηνία λήψεως της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή χορήγησε την οικονομική συνδρομή στο πρόγραμμα. Υποστηρίζει σχετικά ότι ο δήμαρχος, εγκρίνοντας ειδικά το άρθρο 8 των εν λόγω συμβάσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 1341 και 1342 του ιταλικού Αστικού-Κώδικα, δέχθηκε τους όρους καταγγελίας της συμβάσεως, αλλά η αποδοχή αυτή δεν αφορούσε το εφαρμοστέο επιτόκιο. Ο Montorio προβάλλει επίσης ότι οι οφειλόμενοι τόκοι, δηλαδή οι νόμιμοι τόκοι, δεν αρχίζουν να τρέχουν, βάσει του εν λόγω άρθρου 8, παρά από την ημερομηνία της καταγγελίας της συμβάσεως και όχι από την ημερομηνία λήψεως των διαφόρων ποσών.

45 Με το υπόμνημά του ανταπαντήσεως, ο Montorio ισχυρίζεται επιπλέον ότι η συμβατική ρήτρα που επιβάλλει επιτόκιο υψηλότερο του νομίμου είναι παράνομη για τον λόγο ότι δεν υπήρχε μνεία του πραγματικού επιτοκίου και ότι ο ισχυρότερος συμβαλλόμενος είναι υποχρεωμένος να κοινοποιεί στον αντισυμβαλλόμενο όλα τα χρήσιμα στοιχεία.

46 Ο τελευταίος αυτός ισχυρισμός είναι απαράδεκτος για τους λόγους οι οποίοι εκτέθηκαν στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως.

47 Όσον αφορά την ένσταση που προέβαλε ο Montorio, πρέπει να διαπιστωθεί ότι, και αν υποτεθεί ότι όρος συμβάσεως που καθορίζει το επιτόκιο, όπως εν προκειμένω, αποτελεί καταχρηστική ρήτρα που πρέπει να εγκριθεί ειδικά κατά την έννοια του άρθρου 1341, δεύτερο εδάφιο, του ιταλικού Αστικού Κώδικα, δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 8 των συμβάσεων 147 και 149 και, συνεπώς, ιδίως η ρήτρα που καθορίζει το δικαιοπρακτικό επιτόκιο, εγκρίθηκε ρητώς και εγγράφως, στις 25 Ιουλίου 1986, από τον δήμαρχο του Montorio. Κατά συνέπεια, η ένσταση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

48 Εφόσον ο Montorio δεν αμφισβήτησε το επιτόκιο ύψους 14,2 % που η Επιτροπή ανέφερε ως το εφαρμοστέο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κατά την ημερομηνία λήψεως της αποφάσεως με την οποία χορηγήθηκε η οικονομική συνδρομή στο πρόγραμμα, πρέπει να γίνει δεκτό το επιτόκιο αυτό για τον υπολογισμό των τόκων επί των ποσών που προκατέβαλε η Επιτροπή.

49 Ο ισχυρισμός του Montorio σχετικά με την ημερομηνία από την οποία τρέχουν οι τόκοι πρέπει επίσης να απορριφθεί. Διότι από το άρθρο 8, τρίτο εδάφιο, των συμβάσεων 147 και 149 προκύπτει σαφώς ότι η εν λόγω ημερομηνία είναι η της λήψεως των προκαταβολών.

50 Όσον αφορά τη σύμβαση 147, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι τόκοι οφείλονται, αντίστοιχα, από 1ης Δεκεμβρίου 1986 επί της πρώτης προκαταβολής 246 000 000 LIT, από 1ης Μαρτίου 1988 επί της δεύτερης προκαταβολής 49 200 000 LIT, από 1ης Ιουνίου 1988 επί της τρίτης προκαταβολής 110 800 000 LIT και από 1ης Αυγούστου 1988 επί της τέταρτης και τελευταίας προκαταβολής 49 200 000 LIT. Όσον αφορά τη σύμβαση 149, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι τόκοι που οφείλονται επί της προκαταβολής 158 400 000 LIT τρέχουν από 1ης Νοεμβρίου 1986.

51 Ελλείψει κάθε στοιχείου του φακέλου της υποθέσεως που να επιτρέπει την αμφισβήτηση αυτών των ημερομηνιών και αυτών των ποσών, πρέπει να γίνει δεκτό το αίτημα της Επιτροπής όσον αφορά τον υπολογισμό των τόκων.

Επί της αποκαταστάσεως της ζημίας

52 Η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 1453 του ιταλικού Αστικού Κώδικα, ζητεί επιπλέον να υποχρεωθεί ο Montorio να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 50 000 000 LIT, προς αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη από τη μη εκτέλεση των συμβάσεων και η οποία συνίσταται σε σπατάλη ανθρώπινου δυναμικού και σε προσβολή της αξιοπιστίας του οργάνου.

53 Όσον αφορά την υποτιθέμενη μη δικαιολογημένη απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού της Επιτροπής, πρέπει να τονιστεί ότι, σχετικά με τον προ της καταγγελίας των συμβάσεων χρόνο, οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων τους 4.3 και 8 παρείχαν στην Επιτροπή τη δυνατότητα να λάβει εγκαίρως τις αποφάσεις της όσον αφορά τις συνέπειες της μη εκπληρώσεως από τον αντισυμβαλλόμενο των υποχρεώσεων που είχε συμφωνήσει και να τερματίσει, προ της κανονικής λήξεως και μονομερώς, τη συμβατική σχέση. Η ίδια η Επιτροπή υπενθυμίζει άλλωστε ότι, σε επίδειξη καλής θελήσεως έναντι του Montorio, του παραχώρησε παρατάσεις της προθεσμίας για να του επιτρέψει να εκπληρώσει πράγματι τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν μπορεί να αναμένει να αναλάβει ο εναγόμενος την ευθύνη της ζημίας που απορρέει από τις δικές της αποφάσεις ή παραλείψεις.

54 Όσον αφορά τον μετά την καταγγελία των συμβάσεων χρόνο, πρέπει να τονισθεί επίσης ότι τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι διάδικοι στα πλαίσια της δικαστικής διαδικασίας δεν μπορούν, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθούν καθεαυτά ως συνιστώντα ζημία χωριστή από την επιβάρυνση των δικαστικών εξόδων.

55 Το υποστατό της ζημίας που επικαλείται η Επιτροπή και αντλεί από την υποτιθέμενη προσβολή της αξιοπιστίας της δεν αποδείχθηκε κατά τρόπο ακριβή και πειστικό.

56 Το αίτημα αποζημιώσεως της Επιτροπής πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

57 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του Montorio και αυτός ηττήθηκε κατά το ουσιώδες μέρος της διαφοράς, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Υποχρεώνει τον δήμο** Montorio al Vomano **να καταβάλει στην Επιτροπή, βάσει των συμβάσεων** WE/147-85 **και** HY/149-85**:**

— **το ποσό των 246 000 000** LIT**, πλέον τόκων, με επιτόκιο 14,2 % από 1ης Δεκεμβρίου 1986, μέχρις εξοφλήσεως·**

— **το ποσό των 49 200 000** LIT**, πλέον τόκων, με επιτόκιο 14,2 % από 1ης Μαρτίου 1988, μέχρις εξοφλήσεως·**

— το ποσό των 110 800 000 LIT, πλέον τόκων, με επιτόκιο 14,2 % από 1ης Ιουνίου 1988, μέχρις εξοφλήσεως·

— το ποσό των 49 200 000 LIT, πλέον τόκων, με επιτόκιο 14,2 % από 1ης Αυγούστου 1988, μέχρις εξοφλήσεως·

— το ποσό των 158 400 000 LIT, πλέον τόκων, με επιτόκιο 14,2 % από 1ης Νοεμβρίου 1986, μέχρις εξοφλήσεως.

2) **Απορρίπτει κατά τα λοιπά την αγωγή.**

3) **Καταδικάζει τον δήμο** Montorio al Vomano **στα δικαστικά έξοδα.**

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Ιουνίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του τρίτου τμήματος

J.-P. Puissochet